

vagy más hiányosságra, nemre vagy szexuális orientációra, vagy bármi más állapotra. A könyvtáraknak és információs szolgálatoknak támogatniuk kell használóiknak azt a jogát, hogy a saját választásuknak megfelelő információt kereshessék meg. A könyvtáraknak és információs szolgálatoknak tiszteletben kell tartaniuk használók magán-szféráját, és tudomásul kell venniük az általuk használt források bizalmas voltát.

A könyvtárak és információs szolgálatok felelősek azért, hogy megkönnyítsék és előmozdítsák a minőségi információhoz és kommunikációhoz való nyilvános hozzáférést. A használókat megfelelő szakmai felkészültséggel és alkalmas környezettel kell segíteni, hogy szabadon és biztonságosan használhassák a maguk által választott információs forrásokat és szolgáltatásokat.

Az interneten rendelkezésre álló számos értékes forrás mellett vannak olyanok is, amelyek tévesek, félrevezetők, sőt sértőek is lehetnek. A könyvtárosoknak gondoskodniuk kell azokról az információkról és eszközökről, amelyek megtanítják a használókat arra, hogyan használják hatékonyan és hatásosan az internetet és az elektronikus információkat. Aktívan oda kell hatniuk, és meg kell könnyíteniük, hogy minden használójuk – beleértve a gyerekeket és fiatalokat is – felelősséggel férjen hozzá a hálózaton lévő minőségi információkhoz.

Az internethez való hozzáférés a könyvtárakban – más alapszolgáltatásokhoz hasonlóan – legyen térítésmentes.

A nyilatkozatban foglaltak megvalósítása

Az IFLA arra buzdítja a nemzetközi közösséget, hogy támogassa az internet elérhetőségét világszerte, különösen a fejlődő országokban, hogy így mindenki részesüljön az internet által kínált információ globális előnyeiből.

Az IFLA arra bátorítja minden ország kormányát, hogy olyan nemzeti információs infrastruktúrát fejlesszen ki, amely internet-hozzáférést nyújt a népesség egészének.

Az IFLA minden kormányt arra ösztönöz, hogy a könyvtárak és információs szolgálatok révén támogassa az interneten elérhető információ akadálymentes áramlását, és álljon ellen minden próbálkozásnak, amely cenzúrázná vagy meggátolná a hozzáférést.

Az IFLA nyomatékosan sürgeti a könyvtári közösséget és döntéshozókat, hogy országos és helyi szinten dolgozzák ki azokat a stratégiákat, politikai irányvonalakat és terveket, amelyek szükségesek az ebben a nyilatkozatban kifejtett alapelvek megvalósításához.

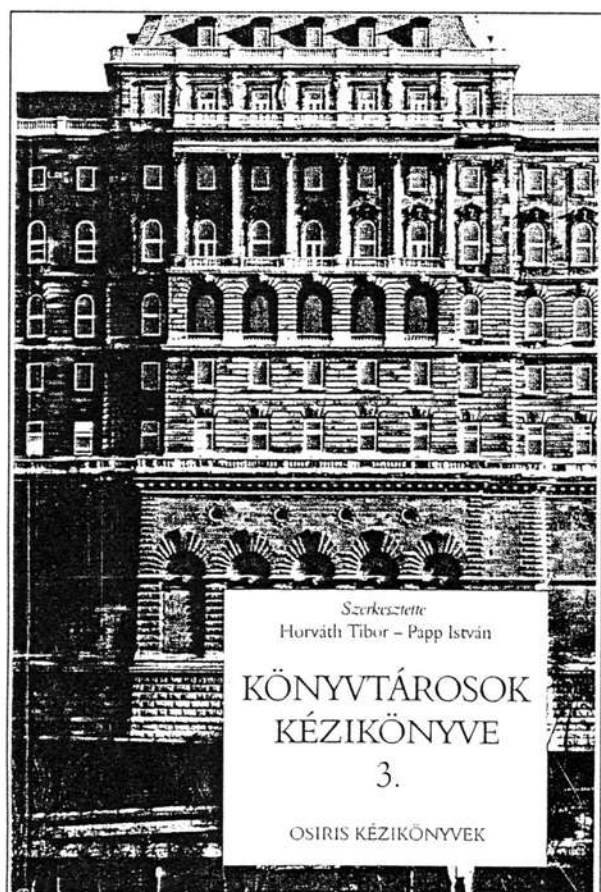
Ezt a nyilatkozatot az IFLA/FAIFE irodája (FAIFE = Freedom of Access to Information and Freedom of Expression – az információhoz való hozzáférés szabadsága és a véleménynyilvánítás szabadsága) készítette elő. Az IFLA Igazgató Testülete 2002. március 27-én hagyta jóvá Hágában. Az IFLA 2002. május 1-jén hirdette ki.

Fordította: Papp István

Egy kötet a könyvtárakról

A Horváth Tibor és Papp István által szerkesztett sorozatnak, a *Könyvtárosok kézikönyvének* harmadik kötete a könyvtárakról szól. Meglehet, hogy az első pillanatban meghökkentőnek tűnik ez a mondat, ám ami igaz, az igaz: a szakmára való felkészülés és a gyakorlásában való megátalkodás (= önképzés, továbbképzés) során korántsem csak a foglalkoztató intézmény válik a tanulmányok tárgyává. A könyvtár mint intézmény a másfajta ismeretek – az ismeretgazdálkodás elvi megalapozását szolgáló gondolatok, működését jelentő eljárások – előadása fölött csupán a realizálás egyik lehetséges intézménytípusaként „lebeg”.

Nem mintha ezt eddig nem tudtuk volna. A kézikönyv tagolásának megvalósult koncepciója azonban láthatóvá tette, hogy az egyébként nekünk szükséges ismeretek másoknak is szükségesek, s hogy a „kizárólagos könyvtártudomány” mindössze egyik szelete a „kizárólagos információtudománynak”, az pedig az „ismeretgazdálkodás” egyik komponense. A kézikönyv e tagolással tulajdonképpen „tisztá vizet öntött a pohárba”, már ami a szakmánkat keretező tudományt, az ún. könyvtártudományt illeti. Kár, hogy (különösen az első kötetben) ennek konzekvenciáit a fogalommegjelölésekben következetesen nem érvényesítették.

Könyvtárosok kézikönyve / szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris, 1999-2002. – 4 db ; 25 cm. – (Osiris kézikönyvek, ISSN 1416-6321)
Bibliogr.: fejezetek végén
3. köt., A könyvtárak rendszere. - [Gyula] : Dürer, 2001. – 356 p.
ISBN 964-389-084-5

Ez a harmadik kötet „nagy vonalakban a »könyvtárak« hagyományos és megszokott fajtáit tekinti tárgyalási és szerkezeti vezérfonalnak” egészen addig, míg el nem ér a könyvtári rendszer és a könyvtár mint rendszer bemutatásáig.

A tíz fejezetre tagolt munkát hat szerzőnek köszönhetjük, s hadd mondjuk meg mindjárt: feladatuknak valamennyien jól feleltek meg, egyszerre egzakt és olvasmányos dolgozatokat produkáltak. Hogy ebben volt-e és mennyi részük a szerkesztők szöveggondozásának, maradjon az e munkára keletkezett ad hoc kollektíva titka.

A prolegomena, a bevezető fejezet **Tóth Gyula** műve. Ennek örve alatt sok mindennel, nevezetesen az írásbeliség és megőrző intézményei kiala-

kulásával, az ismerettrögzítés anyagainak és technikáinak változásaival, a könyvnyomtatással, az olvasási forradalommal, a nyilvánosság megszületésével, a könyvtárközi munkamegosztással, a mind jobb szolgáltatások iránti társadalmi igénnyel ismerteti meg az olvasót.

Ferenczy Endréné a nemzeti könyvtárakkal és – konkrétan – az Országos Széchényi Könyvtárral foglalkozik. Értelmezésében ez a könyvtártípus a nemzeti irodalom és a külföldi irodalmak gyűjtő-, őrző és szolgáltató helye, a nemzeti bibliográfia műhelye és a nemzeti termés regisztrálója, s egyéb szolgáltatások műhelyeként is szerepelhet.

Ismét **Tóth Gyula** szól a közkönyvtárakról, miközben félig-meddig (nem egészen jogosan) szinonimaként alkalmazza e könyvtártípus megjelölésére a közművelődési könyvtárakat is. Egyebek mellett megtudjuk tőle, miként alakult ki a közkönyvtár, milyen válfajai léteznek, továbbá: milyen helyzetben van nemzetközileg és itthon.

Két fejezetet is, nevezetesen a szakkönyvtárakról és a felsőoktatásiakról szólót, **Varga Katalin** szerzette. A szakkönyvtárakkal foglalkozva, kijelöli helyüket és feladataikat, vázolja történelmi útjukat, differenciálódásukat, gyűjtési, feltárási és szolgáltatási specifikumaikat. A felsőoktatási könyvtárak vonatkozásában mindenekelőtt az anyaintézmény és könyvtára szimbiózisát ecseteli (történetileg is), beszél e könyvtárak válfajairól, gyűjteményi és szolgáltatási sajátosságairól.

Újólág **Tóth Gyula** az, aki vállalkozott az iskolai könyvtárakkal kapcsolatos tudnivalók előadására. Ezek keretében bemutatja a szóban forgó könyvtártípus sorsának történeti alakulásait, funkcióit, nem utolsósorban magyarországi helyzetét.

Pogány György a különgyűjteményekről értekezik. Leírja, miként alakultak ki, majd dokumentumtípusok szerinti és tematikus különgyűjteményeket különböztet meg.

Sütheő Péter az elektronikus-digitális-virtuális könyvtárakról ír. Konkrétabban az információtechnika fejlődéséről, a könyvtári állomány digitalizálásáról, az elektronikus dokumentumokról, a digitális dokumentumok formai feltárájáról, a metaadatokról, a digitális könyvtár információs rendszerként való szuperálásáról, a virtuális könyvtárról és hazai „inkarnációiról”.

Némileg más jellegű fejezet az, amelyet szerzőként **Sonnevend Péter** jegyez. Neki nem konkrét könyvtár típus, hanem a könyvtári rendszer, ha úgy tetszik, a könyvtárügy jutott. Feladatát alrendszeri tagolásban oldja meg:

- gyűjteményi alrendszer (köteles példány, kiadványcsere, fölöspéldány, országos gyűjtemény-fejlesztés, tárolókönyvtár, állományvédelem);
- bibliográfiai alrendszer (UAP, „metaszolgáltatások”);
- személyzeti alrendszer (szakképzés és továbbképzés, szakirodalom, szakmai egyesületek, szakmai közélet).

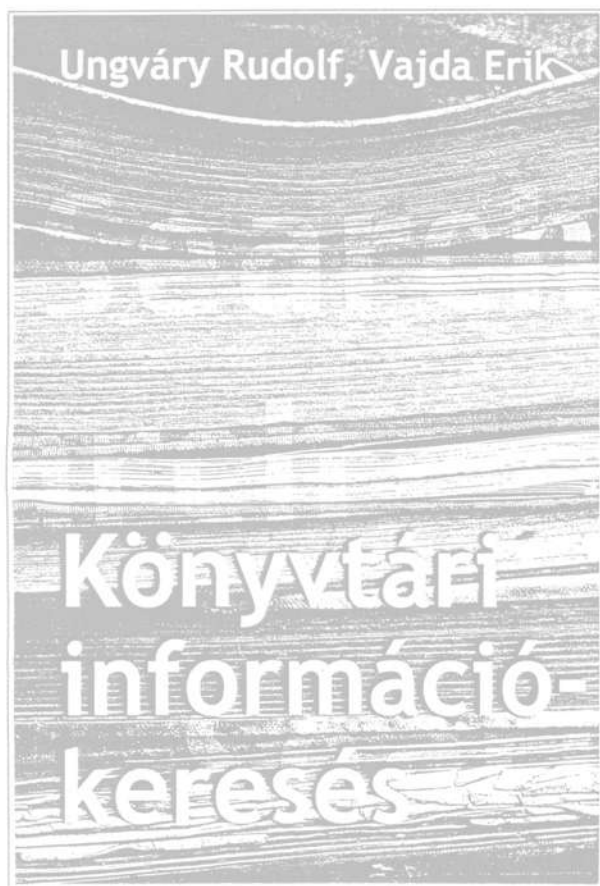
A rendszer infrastrukturális tényezőjeként foglalkozik a könyvtári statisztikával, szabványellátottsággal, fejlesztési stratégiákkal, könyvtárpolitikával és a marketinggel.

Végül Ferenczy Endréné magát a könyvtárat értelmezi rendszerként. Taglalja a működés rendszerszerűségét, a könyvtári modell menedzselését, a munkamenet megszervezését, a könyvtár szervezetét, a gyűjteményszervezést és a szolgáltatások változatos fajtáit.

Az olvasó számára ez a harmadik kötet sokkal ismerősebb, mint az előző kettő. Csupán Sütő Péter közöl benne szokatlanabb, sőt: nagyon sokak számára rendkívül szokatlan ismereteket, melyeket a szakma számítástechnikára és távközlésre, általában a berkeinkben hódító modernítésre még ki nem képzett derékhadának illenék minél előbb elsajátítania. Mégpedig elvileg és gyakorlatilag egyaránt, hiszen ezeknek birtoklása nélkül ma már nem lehet szakmailag megélni.

Futala Tibor

Kalauz könyvtárosoknak és könyvtárhasználóknak

Könyvtári információkeresés / Ungváry Rudolf, Vajda Erik. – Budapest : Typotex, 2002. – 169 p. ; 24 cm
Bibliogr.: p. [164.]
ISBN 963-9326-29-1

Gazdagodó szakirodalom

A könyvtári információfeldolgozás és -közvetítés az utóbbi években a szakmai érdeklődés homlokterébe került. Mindez összefügg a technikai és módszertani fejlesztésekkel, de azzal is, hogy a feldolgozás, tárolás, keresés elméletének (vagy egyes részterületeik) bemutatására többen is vállalkoznak.

1992-ben *Murányi Péter* két szöveggyűjteménye (CD-ROM, szakkönyvtári tájékoztatás) pillanatok alatt elfogyott. Majd néhány év múlva szintetizáló munkák következtek: 1998-ben két fontos könyv is megjelent: *Roboz Péteré* (Szakkönyvtári tájékoztatás), valamint *Babiczy Béláé* és *B. Hajdu Ágnesé* (Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába). Mindezek fontos „szellemi táplálékot” nyújtottak az információközvetítő, -kereső szakemberek, illetve a főiskolai, egyetemi hallgatók számára.

A 2001. év is kettős örömmel járt. A Könyvtárosok kézikönyvének 2. kötetében kiváló összefoglaló fejezeteket olvashattunk e témakörben (Feltárás és visszakeresés. Szerzők: *Horváth Tibor, Sütő Péter, Rácz Ágnes, Murányi Lajos*), és megjelent *Ungváry Rudolf* és *Orbán Éva*: Osztályozás és információkeresés. Kommentált szöveggyűjtemény c. munkája, amely az oktatás és kutatás valóságos kincseshányója, a hazai és külföldi elméleti irodalom válogatott tárháza.